

Nettarieven: van struikelblok naar stimulans voor slim elektriciteitsgebruik

- **Nettarieven worden door bedrijven die stroom afnemen betaald aan netbeheerders, dit kan zowel TenneT voor het landelijke hoogspanningsnet of een van de regionale netbeheerders zijn. De nettarieven dekken onder andere de kosten voor netinvesteringen, het oplossen van netcongestie en het in balans houden van het net.**
- **De nettarieven voor bedrijven zijn de afgelopen jaren flink gestegen.**
- **De verwachting is dat deze stijging doorzet de komende jaren om de kosten van netinvesteringen te dekken.**
- **Belangrijke effecten van de hoge nettarieven zijn dat batterijprojecten niet van de grond komen, groene waterstof veel duurder is en elektrificatie van de industrie achterblijft.**
- **Eneco stelt daarom voor om een locatiebonus in te voeren voor batterijen en groene waterstofproductie. Bij subsidieregelingen kan ook beter rekening gehouden worden met de stijgende nettarieven. Verder zou een deel van de netkosten anders gefinancierd kunnen worden.**

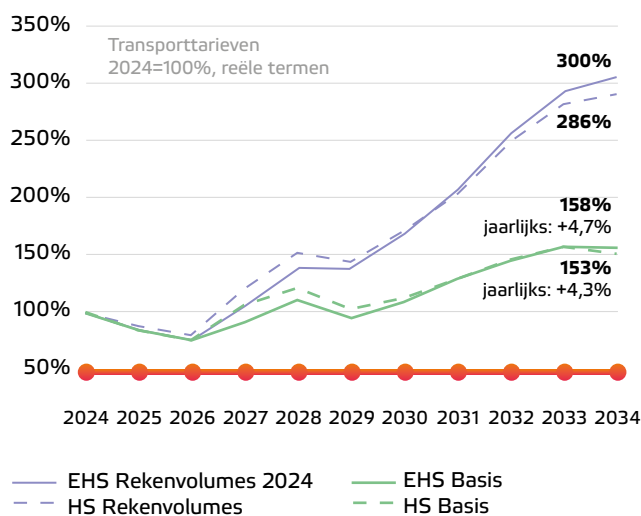
Hoge nettarieven

De nettarieven voor bedrijven van TenneT en de regionale netbeheerders zijn de afgelopen jaren flink gestegen. TenneT laat in haar tienjarige prognose¹ zien dat deze stijging doorzet gedurende de periode 2025-2034, als gevolg van de grote en broodnodige

investeringen in de elektriciteitsnetten. In totaal gaat het om een gemiddelde stijging van 11% per jaar. Transporttarieven zijn een van de twee componenten waaruit nettarieven bestaan, naast aansluittarieven. De kosten voor het uitbreiden van het net worden in deze component van de nettarieven verwerkt, net zoals

¹ TenneT, *Tienjaarstariefprognose 2025-2034* (4 juli 2024)

een deel van de kosten van het balanceren van het net en de kosten van congestiemanagement. De stijging van de nettarieven zit vooral in de hoogte van deze transporttarieven. Deze tarieven stijgen in dezelfde periode tot respectievelijk 158% en 153% voor de extrahoogspanningsnetten (EHS netten) en de hoogspanningsnetten (HS netten). Dit zijn de transmissienetten die door TenneT beheerd worden. Onder het meest extreme scenario zouden de tarieven zelfs kunnen verdrievoudigen, aldus TenneT. Hoewel er nog geen vergelijkbare prognoses beschikbaar zijn voor de regionale netten en voor huishoudens, verwacht Eneco dat deze aangesloten ook te maken zullen krijgen met tariefstijgingen.

Rekenvolumes zijn het aantal afnemers en hun netgebruik.

Bron: TenneT, Tienjaarstariefprognose 2025-2034

Hoge nettarieven vertragen innovaties in energietransitie

De steeds hogere nettarieven veroorzaken financieringsproblemen voor projecten die onontbeerlijk zijn voor de energietransitie, zoals batterijen, de ontwikkeling van groene waterstof en verduurzaming van industriële processen. Het gevolg hiervan is dat investeringen in deze drie essentiële onderdelen van de energietransitie niet voldoende van de grond komen.

1. Batterijen

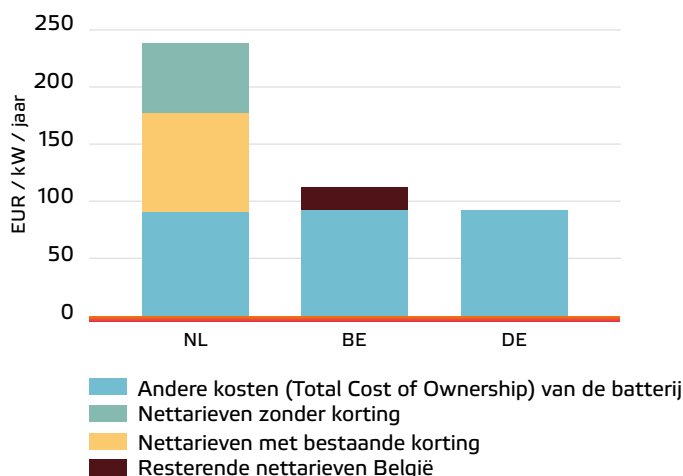
Met batterijen kunnen een aantal belangrijke systeemfuncties worden vervuld, met name vermindering van congestie, balancering van het net en bijdragen aan

lagere elektriciteitskosten, door te laden op momenten met lage prijzen en ontladen op momenten met hoge prijzen. Zo worden de prijzen op verschillende markten lager, wat resulteert in lagere kosten voor consumenten.² Zoals onderzoeksbureau Kalavasta recent heeft laten zien, kunnen deze systeemvoordelen oplopen tot tientallen miljoenen euro's per jaar in 2030. TenneT schat in dat er in 2030 in Nederland 4.9GW aan batterijen staat opgesteld³, terwijl eerdere studies lieten zien dat er ongeveer 10GW aan batterijcapaciteit nodig is om leveringszekerheidsvraagstukken en de integratie van duurzame elektriciteit te bevorderen. 10GW is zo'n 40 tot 50 keer de batterijcapaciteit die nu staat opgesteld in Nederland.⁴

Uit onze eigen berekeningen blijkt dat ongeveer de helft van de totale kosten van een batterijproject echter op dit moment bestaan uit nettarieven, zelfs als je de recent ingevoerde kortingen (gele blokje in onderstaande grafiek) meerekent. Deze kortingen komen voort uit de zogenaamde 'alternatieve transportrechten en 'time-of-use tarieven' en zijn gebaseerd op maatregelen van de ACM om efficiënt netgebruik te stimuleren.

Als de nettarieven blijven stijgen, wordt de kans steeds groter dat investeringen in batterijprojecten achterblijven. Daarnaast zijn in België en Duitsland de kosten van grote batterijen vele malen lager, doordat batterijen zijn vrijgesteld van nettarieven. Daardoor ontstaat een ongelijk speelveld met Nederland.

Impact nettarieven op een batterij

Bron: Eigen berekeningen Eneco

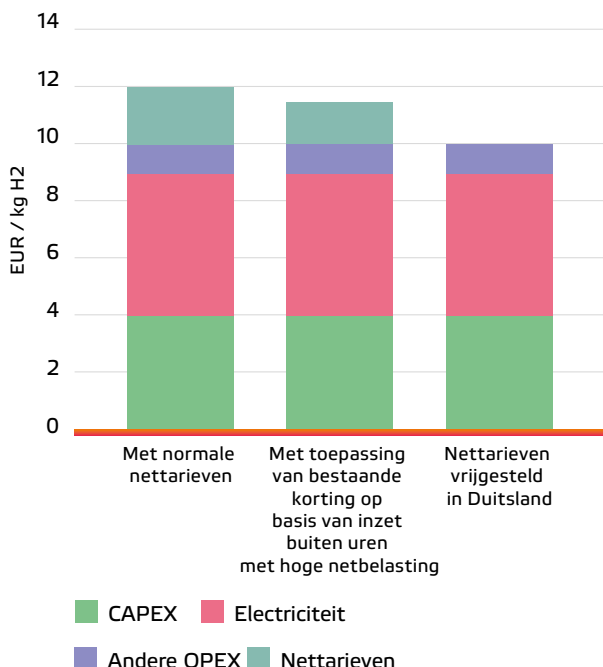
2 Kalavasta, *The costs and benefits of batteries in the power system* (24 mei 2024)
 3 TenneT, *Monitoring leveringszekerheid* (Mei 2024)
 4 TenneT, *TenneT's position on Battery Energy Storage Systems (BESS)* (15 juni 2023).
 Onze inschatting van de huidige capaciteit aan batterijen in Nederland is 200-250MW.

2. Groene waterstof

Groene waterstof wordt door de hoge nettarieven ook duurder, terwijl het juist goedkoper moet worden om te concurreren met fossiele waterstof. De nettarieven vormen inmiddels ongeveer een vijfde van de kosten van groene waterstofproductie (zie de onderstaande grafiek over elektrolyse). Dit terwijl waterstof een belangrijke rol kan spelen in het verduurzamen van sectoren waar weinig andere opties zijn voor de verduurzaming van de productieprocessen, zoals de zware industrie. Ook voor groene waterstof geldt op dit moment dat het goedkoper is om in Duitsland te produceren vanwege de vrijstelling die electrolyzers krijgen op hun nettarieven. Hierdoor zullen investeringen in Nederland achterblijven.

Impact van nettarieven op elektrolyse

Nettarieven leiden tot 20% extra kosten voor groene waterstofproductie

Bron: Eigen berekeningen Eneco.

3. Verduurzaming van industriële processen

Tot slot loopt ook de 'gewone elektrificatie' van industriële processen spaak bij steeds hogere nettarieven. Bedrijven die willen omschakelen van bijvoorbeeld gasgestookte warmteproductie naar elektrische boilers lopen aan tegen een extra kostenpost, bovenop het feit dat ze vaak aanlopen tegen netcongestie en geen transportvermogen kunnen contracteren. Dit kan er ook toe leiden dat multinationals verduurzamingsprojecten in Nederland op de lange baan schuiven en de budgetten in andere landen gebruiken. Kortom, de nettarieven zetten de Nederlandse industrie op achterstand.

In België en Duitsland zijn de kosten van het net ook gestegen. België en Duitsland hebben echter vrijstellingen voor slim elektriciteitsgebruik, zoals electrolyzers en batterijen. Een recente door Aurora gepubliceerde studie⁵ onderbouwt dat over de komende jaren de nettarieven in Nederland nog meer uit de pas gaan lopen met omringende landen dan eerder gedacht. Hierdoor zal de Nederlandse concurrentiepositie naar de toekomst toe verslechteren. Voor Eneco heeft dit ertoe geleid, dat we bij besluiten over nieuwe investeringen in batterijen naar België en Duitsland kijken, omdat de business case daar makkelijker is rond te rekenen.⁶

Investeringen in het net zijn hard nodig

De congestiekaart van Nederland kleurt rood. Doordat we aan het overstappen zijn naar duurzame energie en elektrificeren, ontstaat er op piekmomenten file op het elektriciteitsnet. De enige structurele oplossing om netcongestie te verhelpen en voldoende ruimte te krijgen op de netten is om in de komende jaren miljarden investeringen te plegen; iets waar TenneT en de regionale netbeheerders overigens ook vol op inzetten.⁷ Dit gaat grotendeels om het aanleggen van extra kabels en het bouwen van transformatiestations. Deze investeringen moeten gefinancierd worden.

Maar het alsmaar verhogen van de nettarieven is niet de enige of enige juiste oplossing voor dit probleem. Eneco is van mening dat de totale verzwaring (en daarmee de kosten) van het net kan worden verminderd als efficiënt, lokaal netgebruik via de juiste prikkels in nettarieven wordt aangemoedigd. Daarnaast zien we ook andere mogelijkheden om de stijgende netkosten te financieren.

⁵ Aurora Energy Research, *Grid Fee Outlook for the Netherlands 2045* (Augustus 2024)

⁶ Katrijn de Ronde (Energeia), *Eneco kijkt over de grens bij investeren in opslag en opwek* (25 juni 2024)

⁷ Dit neemt niet weg dat er een grote hoeveelheid maatregelen genomen kunnen worden om de effecten van netcongestie te verminderen terwijl we wachten tot de netuitbreidingen hebben plaatsgevonden. Deze maatregelen liggen echter buiten de scope van dit stuk.

1. Snel besluiten over een locatiebonus

Electrolyzers die dichtbij de aanlanding van wind-op-zee-kabels gebouwd worden zorgen ervoor dat de stroom direct wordt omgezet in waterstof en dus niet verder landinwaarts hoeft te worden getransporteerd. Batterijen die dichtbij hernieuwbare energieproductielocaties of hoogspanningsstations worden geplaatst zorgen ook dat de elektriciteit zonder extra kabels op het juiste moment geladen en ontladen kan worden. De locatie zorgt dus voor meer efficiëntie en minder noodzaak om het net te verzwaren.

Op basis van de juiste locatiekeuze kunnen daarom additionele prikkels in de vorm van een locatiebonus worden gegeven aan stroomafnemers. Hierdoor wordt inzet van elektrolyse en batterijen op de juiste locatie gestimuleerd en worden nettarieven bij deze afnemers verlaagd. Landelijk kunnen hiervoor locaties worden aangewezen op basis van het Programma Energie Hoofdstructuur (de ruimtelijke visie van de Rijksoverheid op het energiesysteem) en de aankomende netwerkanalyse met locatievoorkeuren voor batterijen die later dit najaar 2024 wordt uitgebracht door de netbeheerders. De locatievoordelen zouden ook ingepast moeten worden bij regionale netten, door een locatiebonus toe te kennen aan projecten die zich richten op lokale netproblematieken.

Hoewel de ACM heeft aangekondigd in de 'uitgangspunten voor de tariefstructuur elektriciteit'⁸ om deze locatiebonussen in samenwerking met de netbeheerders en marktpartijen te gaan onderzoeken, ontbreekt er een concrete tijdlijn voor de besluitvorming. Eerder werd verwacht dat in 2026 of 2027 zou kunnen worden

besloten. Dat is te laat gezien het benodigde tempo van de energietransitie. Eneco stelt daarom voor dat een besluit over locatiebonussen uiterlijk in 2025 wordt genomen.

2. Gerichte subsidies

Naast het verlagen van de nettarieven door locatiebonussen blijven subsidies nodig voor groene waterstof, batterijen en elektrificatie. Voor groene waterstof gaat het om de Opschalingsregeling voor elektrolyse (OWE), voor batterijen om de subsidie voor 'uitgestelde levering' die wordt ontwikkeld door de Nederlandse overheid en voor elektrificatie bestaan verschillende categorieën in de SDE++ regeling.

Als locatiebonussen onvoldoende zijn, kunnen gerichte aanvullende maatregelen genomen worden via deze subsidieregelingen. Zo kunnen bijvoorbeeld door middel van een nieuwe categorie in de SDE++ bestaande elektrische boilers subsidie krijgen voor hun operationele kosten, die door de nettarieven aanzienlijk hoger zijn geworden. Eind juli kondigde het ministerie van Klimaat en Groene Groei aan deze mogelijkheid te gaan onderzoeken. Daarnaast zou bij het bepalen van de basisbedragen in de SDE++ en de uitwerking van de nieuwe batterijsubsidie 'uitgestelde levering'⁹ rekening gehouden moeten worden met de tienjaarsnettarietiefprognose van TenneT, zodat de tariefstijging van de komende jaren ingecalculereerd wordt.

3. Andere financiering van de netkosten

Naast subsidiemaatregelen die de ontwikkeling van batterijen, elektrolyse en elektrificatie helpen, zijn ook oplossingen nodig die de nettarieven voor alle stroomaf-

8 ACM, *Uitgangspunten voor de tariefstructuur elektriciteit* (ACM/23/183761, juli 2024)

9 Kamerbrief Minister van Economische Zaken en Klimaat, *Voortgangsupdate rol batterijen in het energiesysteem* (5 oktober 2023))

Producententarief slecht idee

De ACM onderzoekt ook de impact van een producententarief, ofwel een tarief waarbij producenten meebetalen voor het transporteren van elektriciteit. Dit is nu niet het geval. Een producententarief verdeelt de netverzwaringkosten over meer partijen, waarmee de tarieven voor individuele partijen worden gedrukt. Echter, interne analyse van Eneco laat zien dat de introductie van een producententarief negatieve gevolgen heeft. Het leidt tot een hogere energierekening voor eindafnemers en tot hogere kosten voor

producenten. Hierdoor is er minder ruimte om te investeren in duurzame energiebronnen en kan de business case voor wind- en zonprojecten verslechteren. Het kan ook leiden tot een lagere productie van energie in Nederland, wat onze afhankelijkheid van omringende landen vergroot. Daarmee heeft het een negatief effect op de Nederlandse leveringszekerheid.¹ Het producententarief helpt de energietransitie dan ook niet verder.

1 TenneT heeft in haar Monitoring Leveringszekerheid van eerder dit jaar laten zien dat na 2030 de Nederlandse leveringszekerheid in gevaar begint te komen.

nemers verlagen. We stellen daarom voor om een deel van de netkosten te financieren met andere middelen dan de inkomsten van de netbeheerders uit nettarieven.

Momenteel vloeien de inkomsten van de veilingen van emissierechten voor het Europese emissiehandelssysteem in Nederland naar de algemene middelen. Deze opbrengsten waren in 2023 1,2 miljard euro¹⁰ en zullen naar verwachting in de komende jaren verder stijgen door de hogere waarde van de emissierechten. Vanaf 2027 zal hier een additionele stroom aan opbrengsten bijkomen als de veilingen van start gaan van een tweede emissiehandelssysteem voor de gebouwde omgeving en transport. De Nederlandse overheid zou deze veilingopbrengsten deels kunnen gebruiken om een gedeelte van de netinvesteringen te dekken.

Daarnaast zouden de mogelijkheden verkend moeten worden om Europese middelen in te zetten. De Europese Commissie wil de mogelijkheden vergroten om geld van de Europese Investeringsbank, regionale fondsen en infrastructuurfondsen te gebruiken voor elektriciteitsnetten¹¹. Ook Nederland zou daarop in kunnen spelen.

Ook zou een deel van de financiering met hulp van de overheid anders gespreid kunnen worden over de tijd, met de rechtvaardiging dat ook toekomstige generaties van de versterking van het elektriciteitsnet profiteren. Denk daarbij aan afstemming van de afschrijvingsperiodes van netten en de mogelijkheden voor netbeheerders om groene obligaties uit te schrijven.

Bij deze drie oplossingen is het herstellen van een gelijk speelveld voor de industrie tussen Nederland en omliggende landen van groot belang. Dat betekent dat stroomafnemers onder de streep aan vergelijkbare kosten blootgesteld moeten worden. Eneco pleit ervoor dat de Nederlandse overheid zich richt op het verlagen van de Nederlandse kosten om op deze manier het level playing field te herstellen, waarbij ook rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van de industrie om bij te dragen aan slim gebruik van het net.

Conclusie

Hoewel investeringen in het elektriciteitsnet hard nodig zijn, zijn de stijgende nettarieven een struikelblok voor de energietransitie. Zonder maatregelen vallen investeringen in batterijen stil, blijft groene waterstof onnodig duur en blijft de elektrificatie van de industrie achter. Ook staat een gelijk speelveld met omliggende landen op het spel. Eneco hoopt met deze concrete oplossingen een implementeerbaar perspectief te bieden op het financieringsvraagstuk van netverzwaring en daarmee de overheid aan te moedigen deze zo snel mogelijk te overwegen.

10 Nieuwsbericht Nederlandse Emissieautoriteit, *Veiling emissierechten levert 12,8% meer op dan in 2022* (9 juli 2024)

11 European Commission, *Grids, the missing link - An EU Action Plan for Grids* (November 2023)

Vragen of opmerkingen?

Neem contact op met Liselotte van Balen
(liselotte.vanbalen@eneco.com) of
Joris den Blanken (joris.denblanken@eneco.com)